

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Габриела Белова – ръководител на катедра „Международно право и международни отношения” и декан на Правно-историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски”

член на научно жури в процедура за защита на дисертационен труд на тема:

„НАЦИОНАЛНАТА ИДЕНТИЧНОСТ И ЕВРОПЕЙСКИЯТ ИНТЕГРАЦИОНЕН ПРОЦЕС”

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в научна област 3. „Социални, стопански и правни науки”, професионално направление: 3.6 „Право”, докторска програма „Международно право и международни отношения”

Автор: Димитър Христов Ангелов – задочен докторант по докторска програма „Международно право и международни отношения”, професионално направление 3.6 „Право”,

Научен ръководител: проф. д-р Ирена Илиева

I. Общи данни за докторанта и процедурата

Процедурата е открита и се провежда съгласно изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Правилника за развитие на академичния състав в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. Със Заповед № РД- 21-575 от 12.03.2024 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски” съм назначена за член на научното жури, като с решение от първото заседание на журито ми е възложено да изготвя становище. В рамките на законовия срок са представени изискуемите документи, авторефератът и дисертационният труд.

Докторант Димитър Ангелов е завършил средното си образование в ГПЧЕ „Ромен Ролан” с профил френски и английски език, притежава ОКС „бакалавър” по „Международни отношения” от СУ „Св. Климент Охридски”, както и двойна магистратура по Право на Европейския съюз от СУ „Св. Климент Охридски” и от Университета на Лотарингия в гр. Нанси, Франция. Спечелил е стипендия от фондация

„Константин и Зиновия Кацарови” и през периода 2017-2019 г. работи като изследовател в Центъра за европейски изследвания към Университета във Фрибург, Швейцария. През периода 2018 -2022 г. е бил и хоноруван асистент в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”. От м. септември 2021 г. е сътрудник към новосъздадения изследователски център „Жан Моне” по проект към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”. Ръководил е специализирани обучения в сферата на европейската интеграция и защитата на основните права.

Към дисертационния труд е приложена декларация за оригиналност и достоверност. Авторефератът, с обем от 36 страници, дава вярна и точна представа за представения дисертационен труд, включително актуалност, методология, научна новост, практическа значимост; включва кратко представяне на съдържанието на труда по глави, както и съдържа описание на приносните моменти в дисертационния труд. Представена е и справка на публикациите на докторант Димитър Ангелов – общо 9 на брой, в авторитетни български научни издания, които са по темата на дисертацията. Научната продукция разкрива способността на дисертанта за самостоятелно научно изследване и показва творческия му потенциал.

II. Актуалност и значимост на изследвания проблем

Избраната тема на дисертационния труд е актуална, като основното съдържание на разработката ѝ съответства изцяло. Представеният дисертационен труд представлява цялостно и задълбочено изследване в българската научна литература, посветено на националната идентичност на държавите членки на Европейската общност/Европейския съюз - проблем, който определено винаги е привличал вниманието на изследователите на европейските интеграционни процеси, включително и в България (Ат. Семов, Е. Танчев, Г. Близнашки, М. Белов и др.). Клаузата за зачитане на националната идентичност, уредена днес в разпоредбата на чл.4, ал.2 от Договора от Лисабон, в частта му на ДЕС, както справедливо посочва докторантът, е без аналог в международното право и не би могла да бъде открита в учредителните актове на други международни организации. След влизането на Договора от Лисабон в сила, на нея се позовава както Съдът на Европейския съюз, многократно препращайки към нея, така и нарастващ брой национални конституционни юрисдикции, които я припознават като гаранция за защита на основните

конституционни норми, принципи и структури, формиращи т. нар. „конституционна идентичност“ на държавите членки.

III. Оценка на резултатите и научните приноси на кандидата

Дисертацията е в обем от 415 страници и е оригинален авторски труд на докторанта Димитър Ангелов. В структурно отношение, тя се обуславя от целите и задачите на изследването. Разработеният труд се състои от въведение, четири глави, заключение и списък на използваните източници. Научният апарат включва 964 бележки под линия. Библиографската справка обхваща 407 заглавия на кирилица и на латиница. Сред използваната литература са и Интернет източници, както и съдебна практика на национални и международни юрисдикции, които имат отношение към темата.

За изпълнението на научната задача авторът се основава върху методология, включваща *комплексен интердисциплинарен* подход, а именно: традиционния историко-хронологически метод, съчетан с правен, политологичен и сравнителен анализ, като е направен опит да бъдат претеглени предимствата и слабостите на възможно най-широк кръг от теории и концептуални модели. Изложението съдържа ясно формулирани тези, разбираеми и аргументирани твърдения, нерядко обогатени от лични наблюдения на автора. Безспорно, информационните източници като количество и качество също създават необходимата основа за формулираните задълбочени изводи и обобщения.

В **Първа глава** е извършен общ исторически преглед на научния дебат за произхода и същността на нациите, националната идентичност и национализма с цел тези понятия да бъдат приложени в контекста на правото на ЕС. Специално внимание е обърнато върху терминологичните и методологическите трудности, свързани с изследването на нацията. Извършеният обзор включва и основните теоретични школи, занимаващи се с проблематиката нациите и национализма от 60-те години на XX век до наши дни – модернизъм, примордиализъм, феминизъм, постмодернизъм и др.

Във **Втора глава** е направен анализ на историческия произход на европейските интеграционни процеси от края на Втората световна война до началото на 60-те години на XX в. – периодът, в който Западна Европа прави съзнателен завој към интеграцията. Извършен е критичен преглед на решаващите събития и процеси, които довеждат до учредяването, укрепването, а по-късно и до задълбочаването на интеграционния проект.,

както и обзор на основните теории за европейската интеграция и на мястото на националния суверенитет и националната идентичност на държавите членки в процеса на създаването и еволюцията на Европейските общности.

Стъпвайки върху основите на направените в предходните две глави заключения, **Трета глава** въвежда изследването изцяло в руслото на правото на Европейския съюз. Потърсени са причините, обусловили въвеждането на специален (и безпрецедентен) нормативен механизъм за защита на „националната идентичност“ в интеграционния правопорядък – почти четири десетилетия след неговото създаване. Проследена е историята на клаузата за зачитане на националната идентичност от нейното въвеждане с Договора от Маастрихт (1992 г.) до последната генерална ревизия на първичното право, извършена с Лисабонския договор (2007 г.). Анализирани са отношенията ѝ с други договорни норми и принципи на съюзното право, както и спецификите на нейното тълкуване и прилагане в светлината на практиката на Съда на ЕС.

В **Четвърта глава** е направен анализ на въздействието на съюзното право върху четирите класически компонента на „държавността“, познати ни от международното право – територия, постоянно население, ефективно управление и способност за водене на самостоятелни отношения с други държави. Анализът на политико-правния статус на ЕС се фокусира върху два популярни теоретични модела за същността на интеграционната конструкция: първият, квалифициращ я като „федерация на държави“ и вторият, според който Съюзът представлява международна организация *sui generis*, като в заключение авторът излага аргументи за предпочитанието си към втория модел.

Споделям оценката на дисертанта за повечето **научни приноси**, отразени в представената справка. С оригиналност се отличава изводът, че феноменът на националната идентичност остава неизяснен в науката съвременната хуманитарна наука продължава да бъде неспособна да произведе обща теория за нацията.

Научна новост е направеният обзоре анализ на всички средства за защита на националната идентичност в правото на ЕС, поставяйки клаузата за защита на националната идентичност в контекста на общата правна рамка на учредителните договори, както и застъпеното становище, че тя е „само един (безспорно най-видимият) механизъм за опазването на националната идентичност на държавите членки в съюзното право“. Този избор позволява в рамките на дисертационния труд да бъдат направени

ценни изводи относно проблемите, свързани с дефинирането на понятието национална идентичност в контекста на правото на ЕС. Авторът справедливо подчертава, че на разположение на държавите-членки на ЕС обаче остават редица други юридически механизми, които са предназначени да гарантират техни конституционни, политически, културни, езикови или религиозни специфики.

Разбира се, към дисертационния труд най-добронамерено могат да бъдат отправени и някои **препоръки**. Слабост са липсата на конкретни предложения *de lege ferenda*, както и **прекомерният обем** на дисертационния труд, още повече, че докторантът добре познава материята и би могъл да подбере по-съществените части от текста. Необходимо е избягването на известни повторения на определени места от изложението и др. Позволявам си да смятам обаче, че посочените слабости са извиними и категорично не са достатъчни, за да се подложи под съмнение общото добро качество на труда на Димитър Ангелов.

IV. Заключение

Дисертационният труд „Националната идентичност и европейският интеграционен процес“ съдържа обобщения на сериозен научен проблем, и представлява оригинален принос в науката. Той отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Представената разработка показва, че докторантът Димитър Христов Ангелов притежава задълбочени познания в областта на европейските интеграционни процеси, като демонстрира качества за самостоятелни научни изследвания. Предвид гореизложеното и в качеството ми на член на научното жури по чл. 9 от ЗРАСРБ, убедено давам своята **положителна** оценка за представения дисертационен труд и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Димитър Христов Ангелов в област на науката - 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, докторска програма „Международно право и международни отношения“.

07.04.2024 г.

Проф. д-р Г. Белова